

ՀՀ տարածքային
կառավարման և
ենթակառուցվածքների
նախարարություն

Implemented by

giz Deutsche Gesellschaft
für Internationale
Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

ՀՀ պետական
կառավարման
ակադեմիա

ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԿԱՐԻՔՆԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ ԵՎ ԿԱՐՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

ՄՈԴՈՒԼ 8.

Մասնակցային ժողովրդավարությունը
տեղական ինքնակառավարման
համակարգում

ՄՈԴՈՒԼԻ ԹԵՄԱՆԵՐԸ

ԹԵՄԱ 1.

Մասնակցային
Ժողովրդավարություն և
մասնակցային կառավարում

ԹԵՄԱ 2.

Տեղական ինքնակառավարմանը
բնակիչների մասնակցության
ձևերը և իրականացման
միջոցները ՀՀ ներպետական
օրենսդրության շրջանակներում

ԹԵՄԱ 3.

Թեմա 3. Տեղական հանրաքվեի
կազմակերպման և իրականացման
գործընթացներում համայնքի ավագանու
լիազորությունների շրջանակը

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Մասնակցային ժողովրդավարություն

համայնքում իրականացվող գործընթաց, որի միջոցով բնակիչները լայն մասնակցություն են ունենում համայնքային քաղաքականությունների մշակմանը և իրականացմանը, համայնքային խնդիրների բարձրացմանը և լուծմանը

Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցություն

համայնքում իրականացվող գործընթաց, որի միջոցով բնակիչները, առանց խտրականության, տեղեկացվում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության մասին և կարող են ուղղակի կամ անուղղակի ներգործություն ունենալ տեղական ինքնակառավարման մարմինների որոշումների վրա

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Տեղական հանրաքվե

համայնքի գործերի կառավարմանն անմիջականորեն մասնակցելու եղանակ, որն իրականացվում է տվյալ համայնքի բնակիչների համայնքային նշանակության հանրային հարցերով քվեարկության միջոցով

Ներկայացուցչական ժողովրդավարություն

կառավարման ձև, որի կրողներն են բնակչությունը ներկայացնող ուղղակի ընտրություններով ընտրված անհատները

Պատշաճ ժողովրդավարական կառավարում

կառուցակարգերի, գործընթացների, փոխհարաբերությունների և ինստիտուտների համալիր է, որոնց միջոցով քաղաքացիները և նրանց խմբերը համակարգում են իրենց հետաքրքրություններն ու շահերը, իրացնում են իրենց իրավունքներն ու պարտականությունները և հանդես են գալիս համատեղ

Մասնակցային ժողովրդավարություն և մասնակցային կառավարում

Ժողովրդավարական հասարակության կարևոր բաղադրիչը քաղաքացիների մասնակցությունն է հասարակական կյանքին: Ժողովրդավարությունը հնարավոր չէ պատկերացնել առանց հասարակական գործընթացներին այն մարդկանց ներգրավվածության, որոնք հանրային քաղաքականությունների և որոշումների գլխավոր շահառուներն են:

Տեղական ժողովրդավարության հիմնական սկզբունքներից մեկն այն է, որ քաղաքացիները պետք է իրավունք ունենան ազդելու իրենց համայնքի ՏԻՄ-երի որոշումների վրա, որոնք վերաբերում են նրանց կյանքին, կենցաղին և համայնքին՝ ամբողջությամբ:

Մասնակցային ժողովրդավարության հաստատման ամենակարևոր գործիքը մասնակցային կառավարման ապահովումն է:

Ժողովրդավարության ձևերը

Հայտնի են ժողովրդավարության տարբեր ձևեր, որոնք **պետք է առկա լինեն միաժամանակ և գործեն որոշակի հավասարակշռության պայմաններում՝** իրական ժողովրդավարության հասնելու համար: Այդ ձևերն են՝

- ❖ Ներկայացուցչական ժողովրդավարություն
- ❖ Ուղղակի (մասնակցային) ժողովրդավարություն

Ներկայացուցչական ժողովրդավարությունը

Կառավարման ձև է, որի կրողներն են բնակչությունը ներկայացնող ուղղակի ընտրություններով ընտրված անհատները: Հայաստանի տեղական մակարդակում այդ անհատներն են համայնքի ավագանու անդամները և համայնքի ղեկավարը: Նրանք ընտրվում են հինգ տարի ժամկետով և այդ ընթացքում իրականացնում են օրենքով իրենց վերապահված լիազորությունները: Նրանք կարող են հաշվի առնել համայնքի բնակիչների առաջարկությունները, սակայն վերջնական որոշումների ընդունման և իրականացման հարցում ամբողջությամբ պատասխանատվություն են կրում իրենք:

Ներկայացուցչական ժողովրդավարության հաստատման կարևոր նախապայմանն արդար և թափանցիկ ընտրությունների անցկացումն է:

Ուղղակի (մասնակցային) Ժողովրդավարությունը

տեղական մակարդակում այնպիսի գործընթաց է, որի միջոցով բնակիչները լայն մասնակցություն են ունենում համայնքային քաղաքականությունների մշակմանը և իրականացմանը, համայնքային խնդիրների բարձրացմանը և լուծմանը:

Տեղական մակարդակում ուղղակի ժողովրդավարության ձևերից են.

- տեղական հանրաքվեն,
- հանրային նախաձեռնությունը,
- բնակիչների հանձնաժողովը,
- համայնքային ժողովը,
- հանրային լսումները,
- հանրագիր/պահանջագիրը,
- համացանցային (ինտերնետային) հաղորդակցությունը,
- շուկայական կառուցակարգերը,
- և այլն:

Տեղական հանրաքվեն

լայնորեն ճանաչված և օգտագործվող քաղաքացիական մասնակցության ձև է: Դրա միջոցով ընտրազանգվածը կարող է համայնքին վերաբերող առաջադրված հարցերին քվեարկել կողմ կամ դեմ:

Հանրաքվեն կարող է լինել պարտադիր և ոչ պարտադիր:

Պարտադիր հանրաքվեն

հստակ պատասխան է տալիս հանրաքվեի դրված հարցին(երին), որը պարտադիր է ներկայացուցչական մարմնի համար: Դա նշանակում է, որ տեղական ներկայացուցչական մարմինը՝ ավագանին չի կարող այլ որոշում ընդունել, քան ամրագրել հանրաքվեով ընդունվածը:

Ոչ պարտադիր հանրաքվեն

տեղական իշխանությունների համար ունի խորհրդատվական բնույթ: Հանրաքվեի այս ձևը տեղական ներկայացուցչական մարմնին է վերապահում հանրաքվեի դրված հարցի վերաբերյալ վերջնական որոշման ընդունումը

Հանրային նախաձեռնությունը

մի ընթացակարգ է, որը հնարավորություն է տալիս բնակիչներին
որոշումների առաջարկներ ներկայացնել կամ ստիպել տեղական
իշխանություններին քննարկել կամ քվեարկել կոնկրետ հարցի վերաբերյալ:
Դա նշանակում է, որ բնակիչներն իրենք չեն որոշում, բայց ստիպում են
ՏԻՄ-երին որոշում ընդունել հոգուտ հանրության:

Բնակիչների հանձնաժողովը

համայնքի բնակչությունից, ներկայացուցչականության հիման վրա
ընտրանքային խմբի ձևավորում է՝ նրանց հետ հանրային
քաղաքականության հարցերի վերաբերյալ խորհրդակցելու համար: Այս
ինստիտուտը կարող է նաև օգտագործվել մինչ ընդունելը կամ կիրառելը
առաջարկները կամ հայեցակարգերը փորձարկելու համար:

Համայնքային ժողովը

որպես կանոն, հրավիրվում է փոքր համայնքներում. այն կարող է հնարավորություն ընձեռել տեղի բնակչությանը ուղղակիորեն և միասին որոշում կայացնել տեղական հանրային գործերի վերաբերյալ՝ տեղի ներկայացուցչական մարմնի փոխարեն:

Հանրային լսումները

ընտրովի մարմինները կարող են կամ պարտավորված են կանոնավոր ձևով կազմակերպել՝ տեղեկացնելու տեղական բնակչությանը և/կամ ստանալու նրանց կարծիքը տեղական հանրային գործերի մասին:

Հանրագիր/պահանջագիրը

համայնքի բնակիչների խմբի ստորագրությամբ փաստաթուղթ է, որի միջոցով նրանք արտահայտում են իրենց կոլեկտիվ ցանկությունները, առաջարկները և բողոքները:

Համացանցային (ինտերնետային) հաղորդակցությունը

համայնքի բնակչության և տեղական իշխանությունների միջև օպերատիվ երկխոսության, ինչպես նաև՝ էլեկտրոնային ծառայությունների մատուցման ապահովման միջոց է

Շուկայական կառուցակարգերը

իրական ժողովրդավարության բաղկացուցիչ մաս են կազմում և
այլընտրանքների ու հակակշիռների ընտրության հնարավորություններ են
ստեղծում: Մասնավոր հատվածի ներգրավումը տեղական մակարդակում
հանրային ծառայությունների մատուցման ոլորտ, զգալիորեն բարձրացնում
է դրանց արդյունավետությունը

Մասնակցային կառավարումը

մասնակցային ժողովրդավարության ամենակարևոր բաղադրիչն է, որը ենթադրում է բնակիչների լայն զանգվածների ընդգրկումը համայնքի կառավարման մեջ: Մասնակցային կառավարումը, ամենից առաջ, ընդգծում է այն մարդկանց ներգրավումը կառավարման մեջ, որոնք դուրս են մնացել ավանդական կառավարման գործընթացներից: Դա նշանակում է այնպիսի կառուցակարգերի ներդրում, որոնք կխթանեն այն բնակիչների ուղղակի ներգրավումը համայնքային որոշումների կայացման գործընթացներում, որոնք տարբեր պատճառներով մասնակցելու դժվարություններ են ունենում: Դրանք հատկապես սոցիալական կարիքավոր խմբերի, ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչներն են և կանայք:

Պատշաճ ժողովրդավարական կառավարումը

ՄԱԿ-ի փաստաթղթերում սահմանված է՝ «Պատշաճ ժողովրդավարական կառավարումը կառուցակարգերի, գործընթացների, փոխհարաբերությունների և ինստիտուտների համալիր է, որոնց միջոցով քաղաքացիները և նրանց խմբերը համակարգում են իրենց հետաքրքրություններն ու շահերը, իրացնում են իրենց իրավունքներն ու պարտականությունները և հանդես են գալիս համատեղ»:

Հետաքրքիր է իմանալ, որ ...

Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեն 2008թ. մարտին
ընդունել է «Տեղական մակարդակում նորարարության և պատշաճ
կառավարման ռազմավարությունը» փաստաթուղթը, որում տեղ են
գտել նաև պատշաճ ժողովրդավարական կառավարման 12
սկզբունքները՝

1. Ընտրությունների, ներկայացուցչության և մասնակցության արդար իրականացում
2. Արձագանքելու պատրաստակամություն
3. Տնտեսական և սոցիալական արդյունավետություն
4. Հրապարակայնություն և թափանցիկություն
5. Իրավունքի գերակայություն
6. Անբասիր վարք
7. Իրավասություն և կարողություն
8. Նորամուծություն և փոփոխությունների պատրաստակամություն
9. Կայունություն և երկարաժամկետ ուղղվածություն
10. Հստակ ֆինանսական կառավարում
11. Մարդու իրավունքներ, մշակութային բազմազանություն և սոցիալական միասնություն
12. Հաշվետվողականություն

**Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների
մասնակցության ձևերը և իրականացման
միջոցները ՀՀ ներպետական օրենսդրության
շրջանակներում**

ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆԸ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՂ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

«ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔ

«ՀՀ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ» ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔ

«ՏԵՂԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔ

«ՆՈՐՄԱՏԻՎ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔ

ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳ

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՎԱԳԱՆՈՒ ԿՈՂՄԻՑ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ՝

ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆԸ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ, ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻՆ ԿԻՑ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐԻ ՁԱՎՈՐՄԱՆ և ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ, ՀԱՄԱՅՆՔՈՒՄ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԲԱՑ ԼՍՈՒՄՆԵՐԻ և ՔՆՆԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆ և ԱՆՑԿԱՑՄԱՆ ԿԱՐԳԵՐԸ

ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆԸ

սահմանվում է

որպես համայնքում իրականացվող գործընթաց, որի միջոցով բնակիչները,
առանց խտրականության,

տեղեկացվում են

ՏԻՄ-երի գործունեության մասին
և կարող են

ուղղակի կամ անուղղակի ներգործություն ունենալ

տեղական ինքնակառավարման մարմինների
որոշումների վրա:

Անհրաժեշտ է հիշել, որ ...

Տեղական ինքնակառավարմանը համայնքի բնակիչների մասնակցությունը

ՍԿԶԲՈՒՆՔ Է:

Համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը օրենքով սահմանված կարգով մասնակցելու իրավունք ունի տվյալ համայնքի տասնվեց տարին լրացած յուրաքանչյուր բնակիչ:»

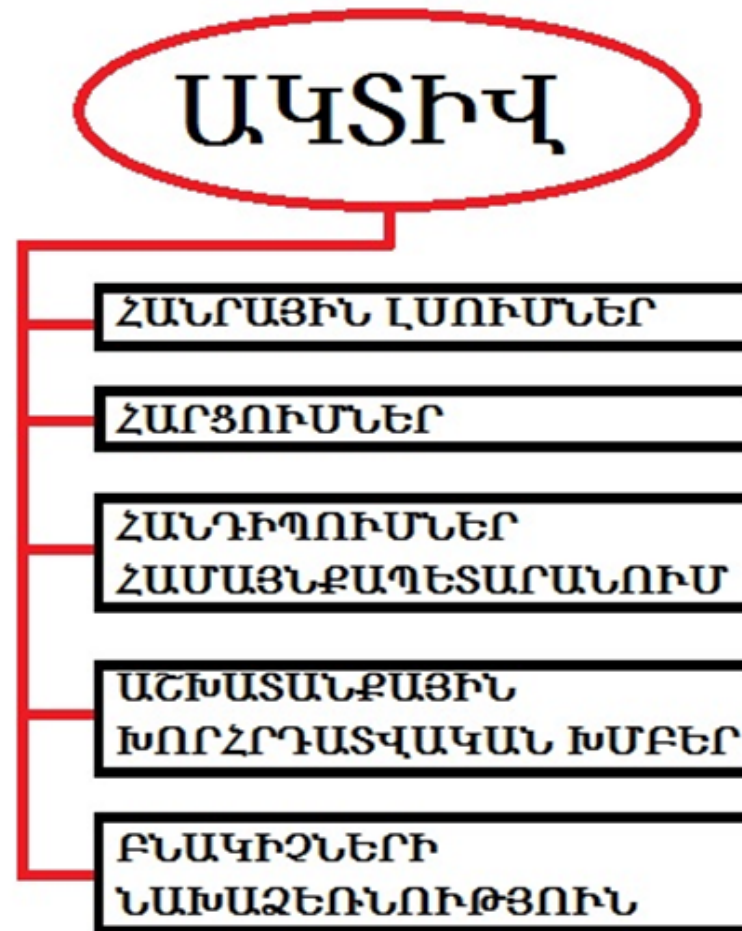
Տեղական ինքնակառավարմանը համայնքի բնակիչների մասնակցությունը կարող է տեղի ունենալ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությամբ և «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված՝ ՏԻՄ-երի իրավասությունների շրջանակներում, նրանց գործունեության բնագավառներում:

Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչները կարող են մասնակցել ինչպես անձամբ, այնպես էլ հասարակական միավորումների և քաղաքացիական նախաձեռնությունների միջոցով:

Համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության նպատակն է՝

ապահովել համայնքի բնակիչների, քաղաքացիական հասարակության և մասնավոր հատվածի կազմակերպությունների, ոչ ֆորմալ խմբերի լիարժեք և ժամանակին մասնակցությունն ու ներգործությունը համայնքային քաղաքականությունների մշակման և որոշումների կայացման գործընթացներում՝ երաշխավորելով հանրային տեղեկատվության լիակատար թափանցիկությունն ու մատչելիությունը:

ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԸ

Բնակիչների մասնակցության ձևի կիրառման տիպային նպատակները

Բնակիչների մասնակցության ձևի ընտրության
ռազմավարությունը կախված է նրանից, թե բնակիչների
ներգրավմամբ ի՞նչ նպատակներ են հետապնդվում ՏԻՄ-երի
կողմից:

Բնակիչների մասնակցության ձևի կիրառման տիպային նպատակներից են՝

- տեղեկացնել բնակիչներին տեղական իշխանությունների նոր նախաձեռնությունների մասին և ապահովել նրանց մշտական տեղեկացվածությունը, որպեսզի նրանք մասնակցեն որոշումներ կայացնելու գործընթացին,
- կրթել բնակիչներին, որպեսզի նրանք ավելի խելամտորեն վերա բերվեն տեղական իշխանությունների նախաձեռնություններին, ինչպես նաև՝ կարողանան գնահատել այլընտրանքների առավելություններն ու թերությունները,
- հայցել տեղեկատվություն բնակիչներից, որպեսզի ընդլայնվի տեղեկատվության աղբյուրների շրջանակը,
- խորհրդակցել բնակիչների հետ, որպեսզի պարզվի նրանց կարծիքը տեղական իշխանությունների նոր նախաձեռնությունների վերաբերյալ,
- ներգրավել բնակիչներին համայնքի պլանավորման գործընթացում, որպեսզի նրանք մասնակցեն համայնքի հետագա տեսլականների, ռազմավարությունների և ծրագրերի մշակմանը,
- ապահովել հետադարձ կապ բնակիչների հետ, որպեսզի պարզվի տեղական իշխանությունների նախաձեռնությունների ազդեցությունը բնակիչների վրա և ճշտվեն հետագա գործողությունները,
- ներգրավել բնակիչներին որոշումներ կայացնելու գործընթացում՝ ապահովելով նրանց ուղղակի մասնակցությունը խորհրդակցան մարմիններում կամ հանձնաժողովներում:

Համայնքի ավագանին օրենքով սահմանված կարգով քննարկում և ընդունում է՝

- Տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության կարգը.**
- Հանրային բաց լսումների և/կամ/ քննարկումների կազմակերպման և անցկացման կարգը.**
- Համայնքի ղեկավարին կից խորհրդակցական մարմինների ձևավորման և գործունեության կարգը:**

Համայնքի ավագանու նիստի օրակարգում հարց ընդգրկելու նախաձեռնությամբ կարող է հանդես գալ համայնքում հաշվառված,

տասնվեց տարին լրացած անձանց ոչ պակաս, քան՝

- **մեկ տոկոսը՝ 10 000-ից ավելի բնակիչ ունեցող համայնքներում,**
- **երկու տոկոսը՝ 1000-ից մինչև 10 000 բնակիչ ունեցող համայնքներում,**
- **չորս տոկոսը՝ մինչև 1000 բնակիչ ունեցող համայնքներում:**

Հարկավոր է հիշել, որ ...

Ավագանու նիստի օրակարգում հարց ընդգրկելու նախաձեռնությունն ստորագրում են համայնքի՝ դրան կողմ բնակիչները և ներկայացնում են համայնքի ղեկավարին:

Համայնքի բնակիչների նախաձեռնությունը ներկայացվում և քննարկվում է ավագանու նիստում ոչ ուշ, քան համայնքի ղեկավարի կողմից դրա ստանալուց հետո՝ մեկ ամսվա ընթացքում:

Նույն նախաձեռնությունը ավագանու քննարկմանը կարող է կրկին ներկայացվել և օրենքով սահմանված կարգով ընդգրկվել օրակարգում՝ դրա հերթական (նաև առաջին) քննարկումից առնվազն վեց ամիս հետո:

Համայնքի բնակիչների նախաձեռնությունը ավագանու նիստում ներկայացնում է նախաձեռնող բնակիչների ընտրած ներկայացուցիչը՝ որպես հեղինակ, իսկ դրա քննարկման կարգը սահմանվում է ավագանու կանոնակարգով:

Համայնքի ավագանու անդամն իրավունք ունի՝

կատարելու համայնքի բնակիչների ընդունելություն, կազմակերպելու հանրային հանդիպումներ ու քննարկումներ:

Համայնքի ավագանու անդամը պարտավոր է՝

օժանդակել համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցությանը:

Համայնքի ղեկավարը տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության բնագավառում իրականացնում է հետևյալ սեփական լիազորությունները.

- 1) համայնքի բնակիչների համար ստեղծում է բավարար պայմաններ՝ իրազեկ լինելու ՏԻՄ-երի գործունեության մասին և մասնակցելու համայնքի կառավարմանն ու զարգացմանը՝ այդ նպատակով օգտագործելով համայնքում հասանելի որևէ ձև կամ միջոց (այդ թվում՝ տեղեկատվության և հեռահաղորդակցության).
- 2) ապահովում է համայնքի բնակիչների իրազեկման և մասնակցության միջոցառումների կազմակերպումն ու անցկացումը բնակիչներին մատչելի և հարմար վայրերում, ինչպես նաև ստեղծում է համապատասխան անհրաժեշտ պայմաններ այդ միջոցառումներին մասնակցելու ցանկություն հայտնաձև համայնքի հաշմանդամություն ունեցող անձանց և սակավաշարժուն խմբերի համար.
- 3) կազմակերպում է տեղական ինքնակառավարմանն առնչվող օրենսդրական և ենթօրենսդրական կարևորագույն նախաձեռնությունների և նախագծերի, մասնավորապես համայնքի զարգացման ծրագրերի և տարեկան բյուջեի, համայնքի կողմից մատուցվող հանրային ծառայությունների ոլորտներում համայնքի ավագանու և ղեկավարի որոշումների, համայնքի գլխավոր հատակագծի, քաղաքաշինական, բնապահպանական, կենսագործունեության միջավայրի ծրագրվող փոփոխությունների, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից վարչատարածքային բաժանման ծրագրվող փոփոխությունների վերաբերյալ հանրային լսումներ կամ քննարկումներ, դրանց վերաբերյալ առաջարկությունների ընդունումը և ներկայացումը նախաձեռնությունների և նախագծերի հեղինակներին.
- 4) համայնքի բնակիչներին, հասարակության ներկայացուցիչներին իրազեկում կամ ներգրավում է համայնքի տարածքում կազմակերպվող ուսուցման և վերապատրաստման ծրագրերում:

Համայնքապետարանի աշխատակազմի քարտուղարը՝

համայնքի բնակիչներին, հասարակության ներկայացուցիչներին իրազեկում է ՏԻՄ-երի գործունեության մասին և կազմակերպում վերջիններիս մասնակցությամբ միջոցառումներ՝ սահմանված «Տեղական ինքնակառավարման մասին» ՀՀ օրենքով օրենքով, Հայաստանի Հանրապետության այլ օրենքներով և իրավական ակտերով, ինչպես նաև համայնքում տեղական ինքնակառավարմանը բնակիչների մասնակցության և հանրային բաց լսումների և քննարկումների կազմակերպման և անցկացման կարգերով:

ՀՀԶԾ-ի, ՄԺԾԾ-ի և բյուջեի կառավարման գործընթացներում համայնքի բնակիչների մասնակցությունը

ՀՀԶԾ-ի կամ տարեկան բյուջեի կառավարման (կազմման, հանրային քննարկման, իրականացման (կատարման) և վերահսկման) գործընթացներում համայնքի բնակիչների մասնակցությունն ապահովելու համար համայնքի ղեկավարի առաջարկությամբ և համայնքի ավագանու որոշմամբ ձևավորվում է համայնքի ղեկավարին կից խորհրդակցական մարմին՝ աշխատակազմի և համայնքային կազմակերպությունների համապատասխան մասնագետների ընդգրկմամբ, ինչպես նաև համայնքի ավագանու մեկից մինչև երեք անդամների, բնակիչների, փորձագետների և այլ շահագրգիռ անձանց ներգրավմամբ (վերջիններիս համաձայնությամբ):

Համայնքի ղեկավարը մինչև ՀՀԶԾ-ի, ՄԺԾԾ-ի կամ տարեկան բյուջեի նախագծերը համայնքի ավագանու հաստատմանը ներկայացնելը կազմակերպում և անցկացնում է հանրային բաց լսումներ կամ քննարկումներ՝ հիմք ընդունելով «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի պահանջը: Հանրային բաց լսումներում կամ քննարկումներում ստացված և ընդունված առարկությունների և առաջարկությունների վերաբերյալ համայնքի ղեկավարը համայնքի ավագանուն տրամադրում է տեղեկատվություն:

Կարևոր է իմանալ, որ ...

Տեղական ինքնակառավարման մարմինները պարտավոր են ապահովել
բնակիչների

ՏԵՂԵԿԱՑՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության մասին:

Անհրաժեշտ է հիշել, որ ...

**Տեղական հանրաքվեին բնակիչների մասնակցության
իրավակարգավորումները սահմանված են «Տեղական հանրաքվեի մասին»**

ՀՀ օրենքով:

**ՏԻՄ-երի ընտրություններին բնակիչների մասնակցության
իրավակարգավորումները սահմանված են «ՀՀ ընտրական օրենսգիրք»
սահմանադրական օրենքով:**

ՏԵՂԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՂ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

«ՏԵՂԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔ

«ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔ

«ՀՀ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՐՔ» ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔ

ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՅԼ ԱԿՏԵՐ

ՏԵՂԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔԿԵԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐԸ

ՀՈԴՎԱԾ
183

Համայնքի բնակիչները կարող են անմիջականորեն մասնակցել համայնքի գործերի կառավարմանը՝ համայնքային նշանակության հանրային հարցերը տեղական հանրաքվեով լուծելու միջոցով:

Տեղական հանրաքվեի անցկացման կարգը, ինչպես նաև համայնքի բնակիչների կողմից համայնքի գործերի կառավարմանն անմիջականորեն մասնակցելու այլ եղանակները սահմանվում են օրենքով:

«ՏԵՂԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔ

06.02.2002 թ.

13.06.2018թ., 19.12.2019թ.,

07.05.2021թ., 05.12. 2024թ.

ԸՆԴՈՒՆՎԵԼ Է
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

ԿԱՐԳԱՎՈՐՄԱՆ
ԱՌԱՐԿԱՆ Է

- Տեղական հանրաքվեի սկզբունքները
- Տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունքը
- Տեղական հանրաքվեի դրվող հարցերի նախագիծը կամ համայնքային նշանակության հանրային հարցը տեղական հանրաքվեի դնելու կարգը
- Տեղական հանրաքվեի դրվող հարցի հրապարակման, տեղական հանրաքվեի նշանակման, կազմակերպման, արդյունքների ամփոփման, տեղական հանրաքվեի դրված ակտերի ուժի մեջ մտնելու և հանրաքվեի փաստաթղթերը պահպանման հանձնելու հետ կապված հարաբերությունները:

Տեղական հանրաքվեն

համայնքի գործերի կառավարմանն անմիջականորեն մասնակցելու եղանակ է, որն իրականացվում է տվյալ համայնքի բնակիչների համայնքային նշանակության հանրային հարցերով քվեարկության միջոցով:

Տեղական հանրաքվեն

անցկացվում է տվյալ համայնքի տարածքում:

Տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեն «Հայաստանի Հանրապետության ընտրական օրենսգիրք» սահմանադրական օրենքով ՏԻՄ-երի ընտրություններին ընտրելու իրավունք ունեցող անձինք:

Տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք չունեն դատարանի՝ օրինական ուժի մեջ մտած վճռով անգործունակ ճանաչված, ինչպես նաև դիտավորությամբ կատարված ծանր և առանձնապես ծանր հանցանքների համար օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռով դատապարտված և պատիժը կրող անձինք:

Տեղական հանրաքվեի դրվող հարցերը

Տեղական հանրաքվեի կարող են դրվել տվյալ համայնքի բնակիչների համայնքային նշանակության հանրային հարցերը, բացառությամբ՝

- 1) մարդու և քաղաքացու իրավունքներին, ազատություններին ու պարտականություններին, դրանց իրականացումն ապահովող սահմանադրական երաշխիքների վերացմանը կամ սահմանափակմանը վերաբերող հարցերի.
- 2) պետության կողմից ՏԻՄ-երին պատվիրակված լիազորություններին առնչվող հարցերի.
- 3) համայնքի ղեկավարի աշխատակազմի ձևավորմանը վերաբերող հարցերի.
- 4) համայնքի բյուջեի ընդունման կամ փոփոխման, ինչպես նաև համայնքի ֆինանսական պարտավորությունների կատարման կամ փոփոխման մասին հարցերի.

Տեղական հանրաքվեի կարող են դրվել տվյալ համայնքի բնակիչների համայնքային նշանակության հանրային հարցերը, բացառությամբ՝

- 5) համայնքի սեփականության օտարման մասին հարցերի.**
- 6) բնակչության պաշտպանության, առողջությունն ու անվտանգությունն ապահովող արտակարգ և շտապ միջոցառումներ ձեռնարկելու մասին հարցերի.**
- 7) պատմության, մշակույթի, բնության հուշարձաններին և արգելանոցներին վնաս հասցնող հարցերի.**
- 8) տեղական հարկերին, տուրքերին, վճարներին վերաբերող հարցերի.**
- 9) միջհամայնքային միավորումներ ստեղծելու վերաբերյալ հարցերի.**
- 10) այն հարցերը, որոնք արդեն իսկ դրվել են տեղական հանրաքվեի նախորդ մեկ տարվա ընթացքում և նույնաբովանդակ են:**

Տեղական հանրաքվեով ընդունված ակտը կարող է փոփոխվել
միայն տեղական հանրաքվեով:

Տեղական հանրաքվեի դրվող հարցը ձևակերպվում է այնպես, որ
հնարավոր լինի դրան տալ միանշանակ պատասխան:

Տեղական հանրաքվե անցկացնելու արգելքը

Տեղական հանրաքվե չի կարող անցկացվել Ազգային ժողովի կամ տվյալ համայնքում ՏԻՄ-երի ընտրությունների օրը:

Տեղական հանրաքվե չի կարող անցկացվել Հայաստանի Հանրապետության կամ տվյալ համայնքի տարածքում ռազմական կամ արտակարգ դրության ժամանակ:

Այն դեպքում, երբ ռազմական կամ արտակարգ դրությունը հայտարարվել է սույն օրենքով նախատեսված տեղական հանրաքվեի գործընթացն սկսելուց հետո, սակայն մինչև համայնքի ղեկավարի կողմից տեղական հանրաքվե նշանակելը, ապա մինչև ռազմական կամ արտակարգ դրություն հայտարարելը սկսված հարցը տեղական հանրաքվեի դնելու հետ կապված բոլոր գործողություններն ու ժամկետները կասեցվում են և վերսկսվում ռազմական կամ արտակարգ դրության ավարտից հետո:

Տեղական հանրաքվե անցկացնելու նախաձեռնության իրավունք ունեն՝

տվյալ համայնքում տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեցող անձինք, տվյալ համայնքի ավագանու անդամների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ երրորդը և համայնքի ղեկավարը:

Համայնքի ավագանու անդամների ընդհանուր թվի առնվազն մեկ երրորդի կամ համայնքի ղեկավարի կողմից տեղական հանրաքվեի անցկացումը նախաձեռնելու դեպքում համայնքի ավագանին մեկամսյա ժամկետում տեղական հանրաքվե անցկացնելու վերաբերյալ որոշումն ընդունում է իր անդամների ընդհանուր թվի ձայների մեծամասնությամբ:

Տեղական հանրաքվե անցկացնելու մասին որոշումն ընդունելուց կամ նախաձեռնող խմբի կողմից հավաքված և անհրաժեշտ քանակի ստորագրությունների վավերականության հաստատման մասին համապատասխան ընտրական հանձնաժողովի որոշումն ստանալուց հետո՝ եռօրյա ժամկետում, համայնքի ղեկավարը նշանակում է հանրաքվե:

Համայնքում տեղական հանրաքվե անցկացնելու մասին որոշում ընդունելուց հետո **ավագանին համայնքի ղեկավարի ներկայացմամբ** ընդունում է տեղական հանրաքվեի նախապատրաստման և անցկացման ծախսերի ֆինանսավորման մասին որոշում:

Համայնքում տեղական հանրաքվեին մասնակցելու իրավունք ունեցող անձանց կողմից տեղական հանրաքվե անցկացնելու նախաձեռնության հետ կապված իրավակարգավորումները սահմանված են «Տեղական ինքնակառավարման մասին» և «Տեղական հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենքներով:

Անհրաժեշտ է իմանալ, որ ...

Տեղական հանրաքվե կարող է նշանակվել միայն օրացուցային ոչ աշխատանքային օրը:

Տեղական հանրաքվեն անցկացվում է նշանակման օրվանից ոչ շուտ, քան 50 և ոչ ուշ, քան 65 օր հետո:

Նշանակված, սակայն ռազմական կամ արտակարգ դրության պատճառով չանցկացված տեղական հանրաքվեն անցկացվում է ռազմական կամ արտակարգ դրության ավարտից ոչ շուտ, քան 50 և ոչ ուշ, քան 65 օր հետո: Համայնքի ղեկավարը տեղական հանրաքվեն նշանակում է ռազմական կամ արտակարգ դրության ավարտից հետո՝ եռօրյա ժամկետում:

Տեղական հանրաքվե նշանակելու մասին որոշումը պաշտոնապես հրապարակվում է Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքում քվեարկության օրվանից ոչ ուշ, քան 50 օր առաջ:

Համայնքի ղեկավարի կողմից տեղական հանրաքվե նշանակվելուց հետո այլ տեղական հանրաքվե նշանակելու անհրաժեշտության դեպքում համայնքի ղեկավարը այլ տեղական հանրաքվեն նշանակում է արդեն նշանակված տեղական հանրաքվեի հետ նույն օրը, իսկ դրա անհնարինության դեպքում՝ նշանակված տեղական հանրաքվեի օրվանից առնվազն 15 օր հետո:

Տեղական հանրաքվեի դրված ակտի նախագիծը հրապարակվում է համայնքի և Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի համացանցային կայքերում տեղական հանրաքվեի անցկացման օրվանից ոչ ուշ, քան 50 օր առաջ:

Կարևոր է իմանալ, որ ...

Տեղական հանրաքվեի կազմակերպման և անցկացման (ներառյալ՝ ցուցակների կազմման) **ծախսերը կատարվում են համայնքային բյուջեի միջոցների հաշվին:**

Անհրաժեշտ է իմանալ, որ ...

Տեղական հանրաքվեի դրվող հարցի ընդունման նախաձեռնությանը համայնքի բնակիչների միանալու, տեղական հանրաքվեի կազմակերպման, քարոզչության իրականացման, տեղական հանրաքվեի դիտորդների, վստահված անձանց, այցելուների, զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների իրավունքների, պարտականությունների, գործունեության կարգի և երաշխիքների, տեղական հանրաքվեի քվեարկության կազմակերպման և անցկացման կարգի, տեղական հանրաքվեի արդյունքներն ամփոփելու և անճշտությունները որոշելու կարգի հետ կապված իրավակարգավորումները սահմանված են «Տեղական հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենքով:

Հետաքրքիր է իմանալ, որ ...

Չնայած օրենսդրական վերոնշյալ իրավակարգավորումներին ՀՀ-ում տեղական ինքնակառավարման համակարգի ներդրումից մինչև այժմ համայնքներում սեփական նախաձեռնությամբ տեղական հանրաքվե չի անցկացվել:

ՀՀ պետական բյուջեի միջոցների հաշվին միայն 2015 թվականին են տեղական հանրաքվեներ կազմակերպվել և անցկացվել՝ ՀՀ
կառավարության նախաձեռնությամբ թվով 3 (Դիլիջան, Թումանյան, Տաթև)
համայնքային փնջերում՝ համայնքների միավորման հարցի վերաբերյալ
անցկացված տեղական հանրաքվեները:

Կարևոր է հիշել, որ ...

Ավագանու լիազորությունները վաղաժամկետ դադարեցնելու մասին
Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշումն ուժի մեջ
մտնելուց հետո ավագանին իրավունք չունի նշանակելու
տեղական հանրաքվե:

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔ

Վարժություն 1.

*Երկու բազմությունների
տարրերի միջև
համապատասխանությա
ն հաստատում (որոշում)*

Վարժություն 2.

*Հարցերի
պատասխանների
համապատասխանությա
ն հաստատում (որոշում)*

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԹՅՈՒՆ